

קול קורא לקבוצת המחקר

קבלה וגבולות המסורת

קתדרת מתנאל לחקר הקבלה

מכון בן-צבי לחקר קהילות ישראל במזרח

במובן ידוע, תולדות הקבלה הן תולדותיהם של המפגשים השונים בין מסורת הסוד היהודית ובין המסורות הדתיות והאינטלקטואליות השונות שעמן היא באה במגע. גם אם בתפיסתם העצמית של המקובלים, הם נשאים של תורה עתיקה שעברה במסירה מדור לדור, המחקר יודע לספר כי מקובלים חיו בסביבות תרבותיות מגוונות, שבהן השפיעו והושפעו ממסורות ומערכות ידע אחרות שלצידן פעלו. המפגשים הללו לא רק הרחיבו את תחומה של הקבלה, אלא תרמו תרומה קריטית לשרטוט המתמשך של גבולותיה.

לאורך הדורות מקובלים קראו מסורות עתיקות ופירשו אותן מחדש; פעלו בסביבות נוצריות ומוסלמיות תוך כדי משא ומתן מתמיד; התמודדו עם פילוסופיה, מדע ומאגיה; ושאלו מושגים ודפוסי חשיבה מכל ההקשרים השונים הללו. בה בעת, רעיונות, טקסטים ופרקטיקות קבליים חצו את גבולות הקהילות היהודיות. הם תורגמו, נוכסו ועוצבו מחדש: בקבלה הנוצרית, במסורות אזוטיות מערביות כגון התיאוסופיה והאנתרופוסופיה, ובמגמות שונות של רוחניות עכשווית.

קבוצת המחקר "קבלה וגבולות המסורת", שתפעל במסגרת קתדרת מתנאל לחקר הקבלה במכון בן-צבי, תבקש לבחון את הקבלה כתופעה שנוצרה ופעלה במרחבי מגע ובמעברים בין מסורות. הקבוצה תעסוק הן באופנים שבהם מפגשים עם מסורות, תרבויות ומערכות ידע "חיצוניות" לקחו חלק בעיצובה של הקבלה, והן בדרכים שבהן יסודות קבליים התקבלו, תורגמו ושינו את משמעותם מחוץ להקשריהם במסורת ישראל. לצד חציית הגבולות נבחן גם את עצם כינונם: את הניסיונות ואת המוטיווציות להבחנה בין ידע פנימי לידע זר ובין קבלה לפילוסופיה, מיסטיקה, מאגיה ותורות העידן החדש.

בין הסוגיות ומקרי המבחן שיוכלו לעלות לדיון במסגרת הקבוצה: זיקות אפשריות בין הקבלה למסורות פילוסופיות, מיתיות ומאגיות מן העת העתיקה; מפגשיה של הקבלה עם הפילוסופיה הערבית ועם מסורות מוסלמיות (סופיות ואחרות); יחסי הקבלה עם הנצרות והתפתחותה של הקבלה הנוצרית; תנועה של טקסטים, מושגים ופרקטיקות בין שפות, קהילות ומרחבים תרבותיים; מקומה של הקבלה במסורות האזוטיות המערביות; המפגש בין קבלה לתנועות העידן החדש ושדות הרוחניות העכשוויות; הפיכת הקבלה מידע פריטיקולרי וסודי לחוכמה המוצגת כאוניברסלית; פולמוסים על בעלות, סמכות ואוטנטיות; והאופנים שבהם מקובלים, מתרגמים, חוקרים ומתנגדים השתתפו בשרטוט גבולותיה של הקבלה. נרצה לעסוק גם בשאלות מתודולוגיות: כיצד ניתן להבחין בין השפעה

היסטורית, השתייכות לסביבה תרבותית משותפת, ודמיון טיפולוגי; מה מאפשר לנו להצביע על מעבר של רעיון או פרקטיקה; ומה אובד או נוצר בתהליכי תרגום והתאמה.

*

קבוצת המחקר תתכנס לאורך שנת הלימודים תשפ"ז אחת לחודש ביד בן-צבי בירושלים, החל מנובמבר 2026. בתום השנה תקיים הקבוצה יום עיון שיוקדש לסוגיות שיעלו במהלך המפגשים. כל אחת ואחד ממשתתפי הקבוצה יתבקשו להציג סוגיה לדיון באחד המפגשים. הצעות יתקבלו גם מחוקרות ומחוקרים שאינם מתמחים ישירות בקבלה, אך עוסקים במסורות, בתנועות או במרחבים תרבותיים שבהם מילאו רעיונות וטקסטים קבליים תפקיד. המעוניינות והמעוניינים לקחת חלק בקבוצה מוזמנים לשלוח הצעה (בהיקף של עד 300 מילים) וקורות חיים אקדמיים לכתובת ido@ybz.org.il. המועד האחרון להגשת הצעות: **4 באוקטובר 2026**.

חוקרות וחוקרים בראשית דרכם שיתקבלו לקבוצה, ובהם תלמידות ותלמידי מחקר ומי שאין להם תקן במוסד אקדמי מוכר, יהיו זכאים להגיש מועמדות למלגה בסך 4500 ש"ח עבור השתתפותם. המלגה תחרותית ומוגבלת לעשרה משתתפות ומשתתפים. הזכייה במלגה מותנית בהתחייבות לנוכחות רציפה ועקבית בפעילות הקבוצה ובהשתתפות ביום העיון המסכם.